

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

Єременко Наталія Андріївна,

курсант Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Поштаренко Інна Валеріївна,

доцент кафедри кримінального права

Національної академії внутрішніх справ,

доктор філософії

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Торгівля людьми є одним із найтяжчих кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи, що посягає на фундаментальні права людини. Вона має складну структуру, багатокомпонентний зміст та значну латентність, що істотно ускладнює її виявлення і кваліфікацію. У сучасних умовах збройної агресії проти України проблема протидії торгівлі людьми набуває особливої актуальності, адже воєнний стан створює передумови для збільшення кількості потенційних жертв, ускладнює діяльність правоохоронних органів і породжує низку нових викликів для правозастосовної практики.

Кримінально-правове регулювання відповідальності за торгівлю людьми закріплене у статті 149 Кримінального кодексу України, яка визначає цей злочин як здійснення будь-якої незаконної угоди щодо людини, пов'язаної із її вербуванням, переміщенням, переховуванням, передачею або одержання з метою експлуатації [1]. До таких дій належать випадки використання примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого. При цьому експлуатація може мати різні форми, такі як: використання в порнобізнесі, примусова праця або примусове надання послуг, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, примусове одруження тощо. Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом, а також корисливими мотивами.

В умовах воєнного стану кваліфікація торгівлі людьми ускладнюється рядом об'єктивних факторів. Насамперед, суттєво змінюється соціально-правовий контекст: частина населення переміщується як усередині країни, так і за її межі, що створює ситуації підвищеної вразливості. Такі обставини ускладнюють встановлення факту добровільності переміщення осіб, що є ключовим елементом для розмежування законної допомоги у виїзді за кордон та протиправної діяльності, спрямованої на експлуатацію.

Крім того, у процесі кваліфікації злочину виникають проблеми з доведенням умислу особи на експлуатацію. У мирний час встановлення цього елементу вже є складним, але у воєнний період, коли люди часто змушені погоджуватися на будь-які умови праці чи проживання, виявлення ознак примусу чи обману вимагає особливої уваги. Додаткову складність становить і той факт, що потерпілі нерідко перебувають у стані психологічного шоку, не усвідомлюють себе жертвами торгівлі людьми, а тому не звертаються по допомогу до правоохоронних органів [2, с. 417–419].

Особливу увагу вимагає питання кваліфікації торгівлі людьми, вчиненої в умовах збройного конфлікту, коли потерпілі можуть використовуватися у збройних конфліктах, або ж у контексті насильницької експлуатації цивільного населення на окупованих територіях. Такі дії мають ознаки порушення норм міжнародного гуманітарного права і можуть бути розцінені не лише як злочини проти особи, а й як воєнні злочини, передбачені міжнародними договорами, ратифікованими Україною. У зв'язку з цим постає питання подвійної кваліфікації діянь – за ст. 149 КК України та за статтями, що передбачають відповідальність за порушення законів і звичаїв війни.

Ще однією проблемою є кваліфікація дій організованих груп, які діють на території декількох держав. З початком війни Україна стикається з транснаціональним характером цього явища – зокрема, із випадками незаконного перевезення осіб через державний кордон під виглядом евакуації чи працевлаштування. У таких випадках важливо враховувати норми міжнародних актів, зокрема Протоколу ООН про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [3].

Його положення мають бути враховані під час тлумачення і застосування статті 149 КК України, особливо у контексті міжнародної співпраці.

У висновку слід зазначити, що під час воєнного стану торгівля людьми набуває нових форм і масштабів, а її кваліфікація стає складнішою через зміну характеру злочинності, міграційних процесів і психологічного стану потерпілих. Для підвищення ефективності правозастосування необхідно удосконалювати кримінально-правові механізми, зокрема уточнювати поняття «уразливого стану», «експлуатації» та «угоди щодо людини» у відповідних підзаконних актах і роз'ясненнях Верховного Суду. Лише за умови інтегрованого підходу, що поєднує правову, соціальну та гуманітарну складові, можливо забезпечити належну кваліфікацію цього злочину та реальний захист жертв торгівлі людьми в Україні.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 17 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Григорчак Д.В. Протидія торгівлі людьми в умовах війни та глобальних викликів XXI століття. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 19 травня 2023 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 417–419.

3. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : Протокол Орг. Об'єдн. Націй від 15.11.2000 : станом на 4 лют. 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text.

Загородній Сергій Сергійович,
здобувач науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ

ПОШКОДЖЕННЯ ЯК ФОРМА ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 194-1 КК УКРАЇНИ

На законодавчому рівні поняття об'єктивної сторони кримінального правопорушення не отримало чіткого визначення, проте у правовій літературі та наукових статтях існує різноманіття підходів до його трактування. Ймовірно така ситуація обумовлена бажанням зробити кримінально-правові норми простішими щодо їх тлумачення. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення є обов'язковим елементом для притягнення до кримінальної відповідальності. Це випливає зі ч. 1 ст. 2 КК України, де зазначено, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК України [4].

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення відображає зовнішній прояв протиправної дії чи бездіяльності та представляє собою сукупність об'єктивних ознак, які характеризують посягання на об'єкт і підлягають сприйняттю, встановленню і доказуванню. Її значення визначається низкою факторів: по-перше, вона як складова частина складу будь-якого кримінального правопорушення формує саму основу для кримінальної відповідальності; по-друге, вона слугує базисом для правильної кваліфікації кримінальних правопорушень; по-третє, є критерієм для розмежування близьких за складом кримінальних правопорушень; по-четверте, вона дозволяє відокремлювати кримінальні правопорушення від інших суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень; і, вона є основою